

poprvé. Není mým úkolem, abych odhadl, jak Dr. Weliek bude vykládati krásná díla literární; ale jistě byl schopným historikem filozofie. Ze stanoviska oboru, jehož jsem zástupcem, mohu pouze uvést, že docentem anglické literatury bude člověk, jenž má skutečně erudici filozofickou.

V Praze dne 28. ledna 1932

Dr. Jan B. Kozák v.r.
m.ř. prof. filozofie.

O pražské ruské emigraci dvakrát v Hradci Králové
(K minisymposiu "Pražská ruská literatura" a přednášce
"R. Jakobson a Čechy" na KRJL PdF VŠP v Hradci Králové)

Již dvakrát se na katedře ruského jazyka a literatury PdF VŠP v Hradci Králové v tomto školním roce konaly akce zaměřené k pozoruhodnému jevu - k ruské poříjnové emigraci v Praze a v Čechách vůbec. První z nich bylo minisymposium "PRAŽSKÁ RUSKÁ LITERATURA" 6. prosince 1994, druhá byla přednáška "ROMAN JAKOBSON a ČECHY (se zaměřením na korespondenci)" PhDr. A. Morávkové, CSc.

KRJL zorganizovala tyto akce v časovém předstihu před velkými ohlášenými konferencemi a symposii (v Plzni a Praze), ale s mnohem skromnějšími cíli a pro odborně nenáročnější auditorium - se soustředěním na studenty-rusisty a snahou, aby se především budoucí mladí učitelé seznámili s historicko-politickými a kulturně-společenskými fakty spojenými s neobvykle vřelým přijetím ruských emigrantů v Čechách, s velkorysou podporou československé vlády při řešení jejich materiální situace i při vytváření všestranných možností pro jejich vědeckou, kulturní i další činnost a pro vzdělávání jejich dětí.

Na obě akce byli samozřejmě pozváni i představitelé veřejnosti, učitelé základních a středních škol, lékařské i farmaceutické fakulty KU a členové Východočeské pobočky ČAR.

Koncepci minisymposia - postupovat od širokého výkladu o cestách ruských emigrantů do Evropy, a zvláště do Československa, a potom zúžit záběr na podrobnou analýzu pozoruhodných osobností - se podařilo zachovat díky štěstí okolnostem, že se všechny pražské badatelky mohly na minisymposium dostavit.

Paní PhDr. A. KOPŘIVOVÁ podala v přehledném a hluboce zasvěceném zahajovacím referátu s názvem "Ruská emigrace v Československu" široký

nástin celé problematiky emigrace ruské inteligence a podrobně popsala její cesty z Ruska na Západ. Analyzovala důvody zakotvení mnoha ruských emigrantů v Praze, jejich životní podmínky i mnohé konkrétní osudy.

Paní PhDr. M. ZADRAŽILOVÁ nazvala své vystoupení "Euroasijci v Praze". Charakterizovala vztah inteligence k revoluci, upozornila na iluze "smenovechovců" a dále na to, že část inteligence hledala vínky toho, co se po revoluci v Rusku děje. Osvětlila reakce euroasijců na události, ocenila přínos N. S. Trubeckého, historika, politika a zeměpisce Savického, estetika Suvčinského i romanopisce Šmeljova pro rozvoj euroasijské filozofie, jejíž vizí bylo Rusko bez evropského nánosu, impérium se svěbytnou duchovní hodnotou - ani Evropa, ani Asie, ale EURASIE.

Paní PhDr. L. BĚLOŠEVSKAJA se věnovala ve vystoupení "Pražská skupina SKIT POETOV - Poustevní básníků" kulturnímu a literárnímu životu ruských emigrantů v Praze ve 20.- 30. letech, kdy existovalo 80 spolků. Podrobně vyprávěla o mladých básnících, kteří se obrátili počátkem r. 1922 na A. L. Béma, aby se stal jejich "otcem představeným". Právě Bém určil místo a úlohu tohoto literárního sdružení, které existovalo do 6. 9. 1940. Dr. Běloševskaja charakterizovala činnost tohoto sdružení, jímž prošlo kolem 50 lidí a jehož schůzky byly rušné i konfliktní, i jednotlivé členy (S. Rafalskij, T. Ratganzová, V. Lebeděv ...) i osobnosti spjaté s touto skupinou, a také její hosty. Problém metody a školy, problém tvůrčího profilu Poustevní básníků, je podle ujištění dr. Běloševské předmětem zkoumání. Přítomní si mohli také prohlédnout některé ze svazků, které tato skupina vydala.

V návaznosti na vystoupení dr. Běloševské věnovala p. PhDr. M. BUBENÍKOVÁ, CSc., svůj referát vůdčí osobnosti skupiny Poustevní básníků - Alfrédu Ljudvigoviči BÉMOVI, lektorovi KU v Praze, zakladateli semináře Dostojevského, pozoruhodnému literárnímu vědci, jehož osud je od r. 1945 neznámý.

Bémova činnost, jeho nepochybná činnost a pracovitost, šře záběru jeho zájmů ohromuje: zpracování archivu Tolstého, pracovní kontakty s emigranty v Bělehradě a ve Varšavě, vydavatelská činnost (3 sborníky ze semináře o Dostojevském, sborník studií Petropolis, sborník k Puškinovu výročí a čtyřdílné vydání jeho děl v r. 1937, "PIS'MA O LITERATURE" - eseje tištěné v Berlíně s komentářem k současnému literárnímu vývoji v Sovětském svazu i práce o Majakovském, Blokovi a Gumiljovovi, publikace v emigrantských novinách "VOLJA ROSSII", v našich a německých periodikách tištěných zde a také ve varšavských novinách "MEČ" atd.), kontakty s ruskými literárními vědci - s Tomaševským, Bachtinem a Vinogradovem a anotace jejich prací pro časopis SLAVIA. O mnohém dalším z Bémovy práce a z toho, co tvořilo náplň části jeho života, se teprve v budoucnosti dozvíme, neboť větší část z 24 kartonů uložených v archivu ještě čeká na detailní zpracování.

Vystoupení p. PhDr. J. CAMUTALIOVÉ "Kdo je Teffi?" uvedly studentky KRJL scénkou "REPETITOR" podle spisovatelčiny povídky. Dr. Camutaliiová se v úvodu zabývala apercepí tvorby Teffi, a to povídkové i dramatické, v českém prostředí. Čeští čtenáři znají tento pseudonym od r. 1912, kdy byla první autorčina povídka přeložena do češtiny. Akcent referátu byl ale na analýze povídkové tvorby této spisovatelky z doby její pařížské emigrace, na charakteristice povídek čechovovsko-maupassantovského ladění - někdy se satirickým pohledem na Rusko bolševické, jindy na ruské emigrantské kruhy. Vystoupení dr. Camutaliiové vybočilo z rámce minisymposia jen tím, že Teffi v Praze nikdy nebyla. Její dílo sem však cestu našlo, a jak nás analýzy přesvědčily, má tvorba Teffi své poselství i pro současného čtenáře.

V posledním referátu minisymposia - "Koncerty bez publika" Vjačeslava Lebeděva - hovořila p. PhDr. H. VRBOVÁ o jednom z nejtalentovanějších básníků "Skita poetov", o Vjačeslavu Lebeděvovi (1896-1969). Podle charakteristiky dr. Vrbové to byl "básník města a svědomí, básník kolektivu osamělých jedinců, který utíkal do snu, vzpíral se protijedem víry náboženské, křesťanské, vstřebal poetiku Pasternaka, Mandelštama, Vozněsenského". Dr. Vrbová ukázala básníkův niterný vztah k Praze, jenž se odrazil v jeho 29 sbírkách i ve Vzpomínkách. Vyprávěla o svých dvou setkáních s touto osobností, básnickově těžkém životě i složité povaze a opuštěnosti i o tom, že své "Koncerty bez publika" básník nevydal jen proto, že J. Seifert vydal sbírku s podobným názvem a Vjačeslav Lebeděv "nechtěl vypadat, že opisuje".

Vystoupení dr. Vrbové vyvolalo řadu dotazů, které p. doktorka ihned živě a zajímavě zodpověděla, a tak zároveň otevřela závěrečnou diskusi k celé problematice pražské ruské literatury i k otázkám dalším.

Minisymposium "Pražská ruská literatura", jehož se zúčastnilo přes 120 přítomných, bylo bezesporu zdařilou akcí proto, že všechny referentky z Prahy, členky badatelského kolektivu pod vedením dr. Běloševské, jsou erudované odbornice a umějí navíc o svém tématu zaujatě a poutavě hovořit.

Druhou akcí, kterou s několikatydenním odstupem uspořádala KRJL PdF v Hradci Králové 23. února 1995 v návaznosti na toto minisymposium pro obdobnou skladbu posluchačů, byla přednáška PhDr. A. MORÁVKOVÉ, CSc., na téma "Roman Jakobson a Čechy (se zaměřením na korespondenci)". Úvod věnovala dr. Morávková životu ruských emigrantů v Praze a jejich kontaktům s českým prostředím, jejich prvopočáteční uzavřenosti a postupnému splývání s tímto prostředím. V tomto kontextu uvedla příjezd Romana Jakobsona (1896-1982) do Prahy v r. 1920 se sovětskou misí Červeného kříže a jeho rozhodnutí zůstat zde v emigraci, neboť se předvídavě obával důsledků své činnosti ve straně kadetů. Potom dr. Morávková podrobně demonstrovala Jakobsonovo zapojení do pražského kulturního a literárního dění,

přspěvky do našich časopisů (Slovo a slovesnost ...), přednášky na univerzitě, jeho podíl na založení Pražského lingvistického kroužku (v Moskvě založil takový kroužek v r. 1915), zájem o versologii, fonologii, stylistiku, typologii jazyků a další vědní disciplíny, až do jeho odchodu na MU v Brně. V r. 1939 opět předvídavě (je Žid) emigruje do Dánska a zakládá zde svůj třetí lingvistický kroužek - Kodaňský. Ale znovu cítí fašistické nebezpečí, a proto jede do Norska, pak do Švédska. A v r. 1941 do USA, kde přednáší nejen na Vysoké škole lingvistických studií, nýbrž i na dalších vysokých školách.

Osobní vzpomínky dr. Morávkové na setkání s R. Jakobsonem jsou spojeny s Mezinárodním sjezdem slavistů na konci srpna 1968 v Praze, kde se R. Jakobson také setkal s prof. Bohuslavem Havránkem, a oba se spolu s ostatními slavisty zúčastnili návštěvy Sázavského kláštera. Fakt, že Jakobson vždy Čechy označoval za svůj "vybraný domov" a svá díla odkázal české kultuře, dal nepochybně impuls k tomu, že Jakobsonova díla díky editorskému úsilí M. ČERVENKY u nás vyjdou v nejbližší době. Tak bude splacen morální dluh vůči R. Jakobsonovi, jemuž bylo v r. 1969 slíbeno celé vydání jeho děl v češtině, a přesto k tomu dosud nedošlo.

Dr. Morávková upoutala mimořádnou pozornost přítomných uvedením korespondence R. Jakobsona a B. Havránka, citovala jeho dopisy kolegovi N. Durnovovi, členům Pražského lingvistického kroužku, slavistovi Jiřímu Horákovi, Václavu Chaloupeckému i našim spisovatelům, hudebníkům i dalším osobnostem, jako byli O. Fischer, K. Teige, I. Olbracht, J. Hora, A. Novák, V. Vančura, J. Voskovec a J. Werich. Své vystoupení uzavřela citací velmi originálního dopisu J. Wericha Romanu Jakobsonovi.

Dr. L. REJMÁNKOVÁ, CSc., z KRJL PdF v HK doplnila vystoupení dr. Morávkové osobní vzpomínkou na své setkání s R. Jakobsonem v Moskvě v r. 1981, kde v rozhovoru s ní R. Jakobson se živým zájmem vzpomínal na "své Čechy" a zároveň hořce konstatoval, že se sem již nikdy kvůli zákazu nepodívá.

Co říci na závěr. Snahou organizátorů bylo zaplnit novým a zajímavým poznáním jedno z blízkých míst v naší rusistice pro studenty a zájemce z řad Východočeské pobočky ČAR i ostatní učitelské veřejnosti. Lze konstatovat, že cíle bylo u obou akcí nepochybně dosaženo, a to především díky vynikajícím vystoupením dr. Běloževské, dr. Bubenskové, CSc., dr. Camutaliové, dr. Kopřivové, dr. Morávkové, CSc., paní překladatelky dr. Vrbové a dr. Zdražilové.

Jana Achová